

mellom dem. Tilsammen kunne en kanskje i Vest-Europa komme opp i slike kvanta overskuddsmatvarer og en så stor grad av stabilitet at de kunne settes inn som ledd i hjelpen til utbygging av verdens fattige land. Det skal bli interessant å se om de forskjellige land, og ikke minst stormaktene, har vilje til å følge opp det interessante opplegg som nå foreligger fra FAO. Det tar ikke bare sikte på å hjelpe de sultne med mer mat, men ved å gjøre dette på en planmessig måte, å påskynde de fattige lands økonomiske utvikling, slik at de i fremtiden kan bli mer uavhengige av hjelp.

De økonomisk svake bruk og rettleiingstjenesten.

Av landbruksdirektør Aslak Lidtveit.¹⁾

De økonomisk svake bruk er et problem som finnes i alle land, men kanskje først og fremst i de land der bruksenhetene er små, eller der vilkårene av andre grunner er mindre gunstige. Det er i første rekke et økonomisk og sosialt spørsmål for den jordbrukende befolkning, men har også en videre innflytelse på et lands totale økonomiske ekspansjonsmuligheter. Problemene med disse bruk i den lavere inntektsgruppe er både påtrengende og alvorlige.

Av EPA/OEEC rapporten «The Small Family Farm, A European Problem» utgitt i mai 1959, fremgår det tydelig at de såkalte «ikke levedyktige» små bruk representerer et meget stort problem i alle vest-europeiske land, som det ad lovgivningens veg, eller på annen måte, settes mye inn på å løse. Årsaken til at et bruk kommer inn under gruppen økonomisk svake bruk er mange. Det ligger i første omgang nær å tenke på bruksstørrelsen og bruksstrukturen, bl. a. fordi et relativt meget stort antall bruk i Vest-Europa er for små til å skaffe familien fast sysselsetting året rundt.

Ut fra både økonomiske og sosiale vurderinger og med den tekniske utvikling for øyet, har mange land påskyndet utbyggingen av familiebrukene, og i Østerrike, Belgia, Danmark, Tyskland, Irland, Italia, Nederland, Norge, Sverige og Sveits har man gått til tiltak for å hindre ytterligere oppdeling av brukene. Også bruksstrukturen og arronderingen spiller stor rolle for økonomien fordi den hindrer mekanisering og rasjonell arbeidsordning. Utvidelse av for små bruk og konsolidering av oppstykkede bruk er av den største betydning for den økonomiske utvikling.

Andre forhold som spiller inn er de rent geografiske, topografiske og klimatiske forhold, som det imidlertid er lite å gjøre med, men som også må tas hensyn til ved driftsplanleggingen.

Lite fast og rørlig kapital fører med seg dårlig utstyr i hus og maskiner, dårlig grøfting og jordkultur, og liten innsats av drifts-

¹⁾ Utdrag av foredrag holdt ved 2. internasjonale konferanse for landbruksrettleiing i Europa og Nord-Amerika i Paris juni 1960.

midler som kunstgjødning og kraftfôr, mindreverdige husdyr etc. Dette gir seg utslag i liten produktivitet og inntekt. Å skaffe lett tilgang på lånekapital og kreditt er en absolutt forutsetning for å forbedre disse bruks økonomi.

Avsetningsmulighetene for produktene må også nevnes. Lang avstand fra markedet fordyrer således omsetningen med økte fraktutgifter både for produktene som skal selges og for driftsmidlene som må kjøpes. En utbygging av salgssapparatet ville være en stor hjelp for den enkelte bruker. Det ville sikre avsetningen av jordbruksproduktene og være en garanti for mer stabile priser. I Skandinavia f. eks. er meget blitt gjort på dette område, bl. a. ved at man har utbygget salgssamvirke, noe som også har virket til å stabilisere prisene. Disse tiltak har vært av spesiell verdi for de økonomisk svake og små bruk.

Antallet av voksne familiemedlemmer som arbeider på bruket, og som inntekten må deles på, er av vesentlig betydning for det enkelte familiemedlems økonomi. I industrialiserte land er dette i dag neppe noe problem, idet arbeidskraften av lett forståelige grunner flytter fra landet til byene og industri og annet mer lettvtint og bedre lønnet arbeid enn i landbruket.

Endelig vil jeg nevne jordbrukerfamiliens faglige dyktighet. Det er ikke nok at jordbrukerne selv har faglig utdanning og innsikt i sin gårds drift. Konas dyktighet betyr like mye, fordi hun forvalter så stor del av brukets inntekter, og fordi hennes arbeidskraft spiller så stor rolle i selve driften av disse brukene. Å skaffe seg god faglig kunnskap, er den beste investering en jordbruker kan foreta før han overtar et bruk. Dessverre er det altfor få jordbrukere som har den tilstrekkelige fagkunnskap og innsikt på forhånd, spesielt på det økonomiske felt. God planlegging av driften og arbeidsorganisering, produksjon av varer av god kvalitet og avpasset etter markedet er faktorer som spiller sterkt inn. Det er på disse felter at rettleiingstjenesten har sine største oppgaver og kan vente å se det største resultat av arbeidet.

Rettleiingstjenesten i Vest-Europa har ellers god føling med problemene for de økonomisk svake småbruk. Det er ytterst viktig at rettleiingsfunksjonærene både kjenner til problemenes årsak — og kan finne fram til løsningen av dem, for på den måte å rettfærdiggjøre den støtte samfunnet yter i denne forbindelse.

Målene for utviklingen av landbruket, og da spesielt for utviklingen av bruksgruppene med for låg inntekt og svakt økonomisk grunnlag, må først og fremst fastlegges og defineres av myndighetene. Det samme gjelder fastsettelsen av de økonomiske virkemidler. Rettleiingstjenestens oppgave blir så å hjelpe til med å oppfylle målene og gjennomføre tiltakene ved bl. a. å styrke disse brukeres faglige innsikt og spre kunnskap om forskningsresultater som kan være til hjelp for disse bruksgrupper.

Med det store antall bruk som må karakteriseres som økonomisk svake i Vest-Europa, er det ikke lett, og neppe heller hensiktsmessig å splitte opp rettleiingstjenesten etter de ymse felter eller bruksgrupper. Landbrukets utvikling og høyning bør mest mulig sees under ett. Å skape noen slik oppdeling av rettleiingstjenesten er ikke ønskelig og vil heller ikke tjene sin hensikt. Et slikt skille ville lett føre til en konservering av de tilstander en søkte å rette på.

Av OEEC-landene er det bare Danmark som har spesiell rettleiingstjeneste for små bruk, men heller ikke der arbeides det utelukkende for de økonomisk svake bruk.

Det er imidlertid mange land som har i gang tiltak for å hjelpe opp spesielle bruksgrupper, så som små bruk, økonomisk svake bruk og støttebruk. I de fleste av disse tiltak er rettleiingstjenesten mer eller mindre implisert. Flere av stønadsordningene betyr en vesentlig del for jordbrukernes inntekter. Men selv om de ofte kan sies å ha karakteren av en viss sosial hjelp, er de også sterkt faglig preget, og gir rettleierne høve til å komme i kontakt med brukere de ellers ikke ville nå.

Også på andre måter er rettleiingstjenesten kommet sterkere inn i bildet i de senere år når det gjelder mindre bruk. I denne forbindelse nevnes prøvebruk, demonstrasjonsgårder og demonstrasjonsdistrikter, som i første rekke tar sikte på å vise eierne av de økonomisk svake bruk utveger til å forbedre sin drift og økonomi. I Norge har prøvebruk, hvis drift er tilrettelagt av jordbruksøkonomer og tekniske rettleiere på ulike felter, vist at inntekten kan tredobles i løpet av ganske få år.

Det vil her føre for langt å gå inn på de forskjellige lands mange tiltak på dette område. Jeg skal bare nevne noen eksempler som har spesiell interesse for rettleiingstjenesten. Eksempelene vil illustrere hvorledes gjennomføringen av statlige tiltak og rettleiingstjenesten kan kombineres og samarbeide.

Stor-Britannia har i noen tid hatt i gang et spesielt støtteprogram — «The Small Farm Scheme» — for å bedre driften på småbrukene. Planen definerer klart hvilke bruksstørrelser som kan komme i betraktning. Det er fastsatt så vel arealgrenser som bestemte mål for arbeidsinnsatsen. Det ytes tilskott både til jorddyrking og drift etter bestemte retningslinjer. Dessuten har de samme brukere rett til de alminnelige tilskott og subsidier som står til rådighet for landbruket ellers. Formålet med planen er ikke minst å anspore de mindre brukere til å tenke og planlegge på lengre sikt, og å sette dem i stand til å klare seg selv uten særlig støtte når planen er gjennomført. Støtten er betinget av at brukerne i tre—fire år driver etter en driftsplan som rettleiingstjenesten enten utarbeider eller godkjenner.

Rettleiingsfunksjonæren har ingen direkte myndighet til å avgjøre hvem som skal få støtte, men det regnes med at han vil bli

tilkalt for å gi jordbrukerne veiledning og hjelp til å sette opp driftsplanen. Det forutsettes også at han fra tid til annen på eget initiativ besøker jordbrukerne for å gi veiledning om gjennomføringen av planen.

Tyskland har sin «Green Plan» for å hjelpe opp landbruket. Denne plan tar sikte på forbedring av jordbruket i det hele, og alle bruksstørrelser er inkludert. Likevel er reglene slik formulert at det er de mindre bruk som i første rekke får hjelp gjennom planen. Den første oppgaven for rettleiingstjenesten her — er å behandle søknader for støtte og da komme med sine meninger om søkerens kvalifikasjoner som jordbrukere. Videre har Tyskland et utvidet program som tar sikte på å konsolidere oppstykkete bruk. På dette område er det et nøye samarbeid mellom rettleiingstjenesten og jordskifteverket.

Driftsplaner for den enkelte bruker blir også utarbeidet. Den lokale rettleiingsfunksjonær vil så i en periode på 3—4 år følge med i driften av en gruppe utvalgte bruk. Særlig søkes det da å fastslå hvor mye arbeidsinntekten og produktiviteten har økt. Det er av interesse å merke seg at jordbrukerne stort sett aksepterer de råd som blir gitt. Stor vekt blir også lagt på utvikling av husarbeidet, og ved et nøye samarbeid mellom de respektive rådgivere prøver man å oppnå at driften av bruket og forbedringer i heimen utvikles i takt.

I en rekke land i Vest-Europa (Frankrike, Nederland, Sveits, Italia, Hellas) deltar også rettleiingstjenesten mer eller mindre i arbeidet med jordskiftet, spesielt for å hjelpe til med å utnytte økonomisk de fordeler som er vunnet.

I Østerrike tar hvert fylke sikte på å konsentrere utviklingen og rettleiingsarbeidet om de økonomisk tilbakeliggende strøk med henblikk på å øke produktiviteten og oppnå varige forbedringer av forholdene. Da de fleste av disse strøk er beiteland, går man i første rekke inn for å intensivere husdyrproduksjonen og da særlig melkeproduksjonen. Der det er mulig beflitter man seg også på å stimulere til spesialisering innen visse produksjoner.

Nederland tok til med et veiledningsprogram for økonomisk svake småbruk i 1959. Arbeidet blir gjennomført ved at man oppretter rasjonaliseringsgrupper eller sirkler. Gruppene arbeider etter en systematisk plan som varer i tre til fire år. Under denne periode peker man ut de svake punkter i jordbruksdriften hos den enkelte gårdbruker, og det nedlegges her et intenst opplysningsarbeid. I tillegg til dette er de økonomisk svake bruks problemer inkludert i det nasjonale arbeidsprogram for veiledningstjenesten, som tar sikte på å interessere hele gårdbrukerfamilien.

Veiledningstjenesten i Sveits arbeider med to interessante prosjekter. Det ene er utbygging av rettleiingstjenesten i de sveitsiske fjellområdene. Vekten legges på styrking av storfeholdet gjennom

bedre avl, føring, utstillinger, stambøker, bedre fjøskontroll og på forbedring av arbeidsmetodene innen husdyrholdet. Det andre viktige prosjekt er å få lagt opp arbeidsplaner for bruk mellom 6—30 hektar. Dette gjøres ved å organisere arbeidslag, eller arbeidsplan-grupper for dem som vil ha sitt bruk analysert, og i disse gruppene utarbeides da forslag til riktigere arbeidsfordeling m. v.

Frankrike har også tatt opp arbeidet med å forbedre rettleiingstjenesten i alpine områder gjennom såkalte alpine jordbrukstevlinger. Rettleiingstjenesten gir brukerne råd om de forbedringer de bør foreta, og ett team besøker de brukere som er interessert i løpet av sommeren eller når forbedringene er utført, for å bedømme resultatene. Disse jordbrukerne er så automatisk med i konkurransen om de beste resultater i distriktet.

I alle distrikter i Frankrike, der de har problemene med de økonomisk svake bruk, arbeider rettleiingstjenesten i nøye kontakt med de faglige jordbruksorganisasjoner, særlig C.E.T.A. Rettleiingsarbeidet med disse jordbrukene har vært meget vellykket, og arbeidet har vært basert på driftsplanleggings-analyser og har resultert i en betydelig bedring av inntektene.

I Norge ble det i 1955 vedtatt en ny jordlov, som bl. a. har til hensikt å medvirke til å utvide for små jordbruk, så de kan bli selvstendige økonomiske driftsenheter. Virkemidlene er bl. a. forskjopsrett for staten for bruk som er til salgs med den hensikt å overlate jorda til nabobruk som er for små, men mest legges det vekt på frivillig sammenslåing. Før slik sammenslåing finner sted, skal rettleiingstjenesten utarbeide en driftsplan for de bruk som får sitt areal utvidet.

I forbindelse med jordlova er det også gjennomført en støtteordning for lån og tilskott til driftsbygninger på bruk som er eller kan bli selvstendige familiebruk. Også i dette tilfelle skal rettleiingstjenesten utarbeide driftsplan før lån og tilskott kan innvilges.

Det finnes også en rekke andre tiltak med særlig sikte på små bruk såsom støtte til dyrking av ny jord, til kunstgjødsel på små bruk, grøfting etc. Også i slike tilfelle hjelper rettleiingstjenesten til med gjennomføringen.

Sverige har et program for utviding av for små bruk og opprettelse av økonomisk selvstendige bruk. Det er også her et samarbeid med rettleiingstjenesten, idet de lokale jordbruksorganisasjoner, som er ansvarlige for rettleiingsarbeidet, gir rettleiing i alle tekniske og økonomiske spørsmål til jordbruket, og da spesielt til de økonomisk svake bruk. Det er imidlertid nok av oppgaver enda som må tas opp. Jordbrukerne er gjerne konservative i sin oppfatning av jordbruksdriften. Dette gjelder kanskje særlig de mindre jordbrukerne. Når dertil kommer at fagkunnskapen er liten og de mangler de nødvendige ressurser — jord og kapital — skal det til foruten grundig fagkunnskap stor menneskekunnskap, diplomati og kløkt

fra rettleierens side for å overtale brukeren og hans familie til å prøve noe nytt.

Med vel trent personell, klar målsetting og retningslinjer og tiltak som støtter det faglige arbeidet enda sterkere enn i dag, vil en komme til å se gode resultater når det gjelder løsningen av de problemer som hefter seg ved de økonomisk svake bruk i dag.

FAO og skogbruket.

Av konsulent Erling Mykland.

De forente nasjoners ernærings- og landbruksorganisasjon (FAO) ble etablert i 1945 med det særlige formål å hjelpe folk i kampen mot hunger og dårlig ernæring. De aller fleste kjenner kanskje til det store arbeid som denne organisasjonen utfører innen jordbruk og ernæring. Mindre kjent er FAO's virksomhet på skogbrukets område som vi skal se litt nærmere på.

FAO som har sitt hovedkvarter i Rom har en egen avdeling for skogbruk og skogsprodukter. Under denne avdelingen er det opprettet seks regionale skogbrukskommisjoner, hvorav en for Europa. Helt fra starten av har skogbruksavdelingen konsentrert sitt arbeid om følgende fire viktige spørsmål:

1. Å øke avkastningen i de skoger som er i bruk.
2. Å redusere avfallet av trevirke både i skogen og ved foredlingsanlegg.
3. Å ta i bruk nye skogområder som hittil ikke har vært utnyttet.
4. Å fremme planting og reising av ny skog.

I tillegg til dette har skogbruksavdelingen særlig i de senere årene, arbeidet meget med spørsmålene om foredling og best mulig utnyttelse av skogsproduktene.

Det praktiske arbeid går i hovedtrekkene ut på å spre opplysning om skogbruk og foredling av skogsprodukter og å gi råd og skaffe til veie faglig hjelp til de land som måtte ønske det. I denne forbindelse kan nevnes at norske skogeksperter har vært engasjert av FAO til viktige oppdrag, særlig i land som har vært tilbakeleggende på skogbrukets område.

For å få oversikt over skogtilstanden i verden som helhet innhenter FAO oppgaver hvert femte år over skogareal, tilvekst og kubikkmasse m. v. Videre innhentes det hvert år oppgaver over avirkingen i hver enkelt land, samt oppgaver over produksjonen av de viktigste skogsproduktene. Resultatene av disse undersøkelsene blir publisert og publikasjonene er å få kjøpt i samtlige land som er medlemmer av FAO.

Som nevnt er det opprettet seks regionale skogbrukskommisjoner og det er i Den europeiske skogbrukskommisjon at Norge tar mest aktiv del. Den har vanligvis møte annet hvert år hvor det blir dis-